

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קנז

ערב שבת קודש
פרשת תבוא
כ' באלול התשע"ו
שנת ה'קהל

יוצא לאור עלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

חסידות ביום זה²⁷.

יום רביעי

כ"ה באלול, ד' דסליחות

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ סיפר, שחסידים הראשונים היו לומדים ביום כ"ה באלול בפרשת בראשית עד "יום אחד"; בכ"ו באלול – עד "יום שני" וכו'; בכך התכוונו להביא תוכן של 'עבודה' גם בעניינים של "בראשית ברא..." (אתערותא דלעילא)²⁸.

(27) 'התוועדות' תשמ"ב ח"ד עמ' 2254. וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעמים. וראה לקוטי שיחות ח"ד עמ' 347 ואילך, וש"נ. מהנכון שבמשך המעל"ע של יום זה ילמדו עכ"פ חלק מאחד המאמרים הללו (איש כחפצו, שהרי ישנם ריבוי מאמרים דיום זה) – ר"ד משיחת ג' דסליחות תנש"א. והעיקר שכל אחד יוסיף עוד עניין של לימוד, הנהגה טובה וכו"ב – 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 373.

(28) לקוטי שיחות חט"ז עמ' 488.

ודיני הש"ץ בפרט²⁴. ואף אם עשה כך לפני שנה, יעשה כן גם בכל שנה כמה ימים קודם שיורד לפני התיבה בתור ש"ץ²⁵. כמובן, על התוקע והמקריא ללמוד היטב את דיני התקיעות כהלכתן, כולל הטעויות והספקות השכיחות בהן²⁶.

יום שלישי

כ"ד באלול, ג' דסליחות

מדברי הרבי נשיא דורנו: "ג' דסליחות הוא יום מיוחד, ולכן אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר

(24) לכאורה – הוראה זו שייכת גם לפיטוי הסליחות. ראה באג"ק ח"ז עמ' שנה, שרצוי שלא להתפלל [כנראה – גם כל השנה] במניין שבו אומר הש"ץ פיוטים באמצע ברכות ק"ש (כנהוג בכמה קהילות אשכנזיות). אולי יש להתיר כשהציבור זקוקים לו כתוקע וכו"ב. וראה בקשר לש"ץ מאנ"ש המתפלל בביהכ"נ דנוסח אחר ב'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 14 ואילך, ובפרט בהערה 12.

(25) אגרות קודש ח"א עמ' שנה, תטז וש"נ.

(26) ראה ספר המנהגים ס"ע 56.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ' באלול ה'תשע"ו - כ"ז באלול ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ' באלול	ה' נחלות פרק ג-ה.	ה' מטמאי משכב ומושב פרק יג.	מ"ע רמח.
ש"ק	כ"א באלול	פרק ו-ח.	ה' שאר אבות הטומאות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמח.
א'	כ"ב באלול	פרק ט-יא.	פרק ב.	מ"ע רמח.
ב'	כ"ג באלול	פתח פיך וגוי. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר.. ה' סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מ"ע קעו. מל"ת רפד. מ"ע קעה.
ג'	כ"ד באלול	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.
ד'	כ"ה באלול	פרק ז-ט.	פרק ה.	מ"ע רכו. רכז. רל. רלא. מל"ת סו.
ה'	כ"ו באלול	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת שי. מ"ע רכד. מל"ת ש.
ו'	כ"ז באלול	פרק יג-טו.	פרק ז.	מל"ת רצד. רצ.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', כ' באלול	4.30	5.18	5.39	6.37	9.29	12.33	1.03	6.36.0	7.00
ש"ק, כ"א באלול	4.30	5.18	5.40	6.37	9.29	12.33	1.03	6.34.6	6.59
א', כ"ב באלול	4.31	5.19	5.40	6.38	9.30	12.32	1.02	6.33.3	6.57
ב', כ"ג באלול	4.32	5.20	5.41	6.38	9.30	12.32	1.02	6.32.0	6.56
ג', כ"ד באלול	4.33	5.20	5.42	6.39	9.30	12.31	1.01	6.30.7	6.55
ד', כ"ה באלול	4.33	5.21	5.42	6.40	9.30	12.31	1.01	6.29.4	6.53
ה', כ"ו באלול	4.34	5.22	5.43	6.40	9.30	12.31	1.01	6.28.1	6.52
ו', כ"ז באלול	4.35	5.22	5.44	6.41	9.30	12.30	1.00	6.26.8	6.51

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
כי תבא	5:58	7:09	6:14	7:11	6:05	7:11	6:16	7:12
ניצבים	5:49	7:00	6:04	7:02	5:55	7:01	6:07	7:03

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

עורך אחראי: לוי שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מול: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 7474-ISSN 0793

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אדמו"ר הזקן ד"ה ל'ך ה' הצדקה' הנדפס בתחילת הסליחות, ולפחות תחילתו וסופו, וכן עניין בתורה עם מסקנה להלכה; ולתת צדקה (הפעם - מיד לאחר חצות. וניתן לדחות את אמירת הסליחות בזמן מועט, שבו יקיימו את מצות הצדקה), כדי שיפעל בהבנה והשגה של הלימוד והתפילה, ואז פועלים את בקשת הסליחות וההמשכה שלאחריה¹¹.

השליח ציבור מתעטף בטלית בלי ברכה¹².

יש להתחיל 'אשרי' בעשרה כדי שיוכלו לומר אחריו קדיש מיד, ואם השלימו לעשרה מיד אחרי סיום אשרי, יאמר כמה פסוקים וחצי קדיש. אם היו עשרה באמירת הסליחות, אסור לצאת באופן שלא יישארו עשרה לקדיש. אך אם יצאו ונשארו אפילו שישה, יאמר הש"ץ קדיש תתקבל¹³.

"הנשמה לך" - הש"ץ מתחיל בקול רם¹⁴.

באמירת 'אל רחום שמך' אמר הרבי תמיד כש"ץ: "למען אמינתך, למען ברייתך" - ת' בקמץ, וכן בכלום.

באמירת 'עננו' מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בשתי נקודות, דלא כמנהג העולם¹⁵. אומרים 'קדיש תתקבל' אחר הסליחות, גם אם מתפללים שחרית מיד לאחריהן¹⁶.

11 ע"פ 'שערי המועדים - אלול', ס' עו, משיחות קודש תשל"ד ח"ב עמ' 435.

12 לוח כולל חב"ד. וגם אם הוא בחור, מתעטף בה (ע"פ שערי הל' ומנהג ח"א עמ' רכו, מר"ה יז, ותנא דבי אליהו זוטא פכ"ג. וראה באריכות בה' הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתנ"א עמ' 50 ואילך, ובפרט בעמ' 62).

13 ה"ט"ו (ס' תקפ"א ס"ק ב, ונעתק במטה אפרים שם ס"ד, במשנ"ב ס"ק ו ועוד) כתב ליטול טלית מחבירו בהשאלה כדי לצאת מספק ברכה (על בגד יום בלילה. והוא כמ"ש בשו"ע אדה"ז ס' יד ס"ח, שהשואל טלית ללבשה לכבוד הציבור אינו חייב לברך. וצ"ב בשערי הל' ומנהג א"ח ס' נו שכתב בכיו"ב ש"נכנס בגדר שאלה ע"ד הברכה"). מאידך יל"ע בשו"ע אדה"ז ס' יח ס"ג שגם בליל יו"כ, שאז אין מתעטפים לשם מצות ציצית אלא להידמות למלאכים, מברכים על הטלית מבעוד יום. וכן ברשימות היומן עמ' רי; שיחות קדש תשי"א (מהדורת תשנ"ט עמ' 182); והיכל מנחם ח"ג עמ' רמה, שם ברור שעקרונות לבישה כיו"ב חייבת בברכה.

14 כדן חזרת הש"ץ וכיו"ב, מטה אפרים ואלף המגן ס' תקפ"א סעיף י"ז.

15 'סליחות - לקוט טעמים ומקורות' ממטה אפרים תקפ"א ס"ח.

16 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כח.

17 'אוצר מנהגי חב"ד' וראה 'אוצר מנהגי חב"ד'

באמירת סליחות בבית המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לאחר קדיש תתקבל, מסיימים בשירת "רחמנא דעני לעניי ענינא", והרבי היה מעודד את השירה כדרכו בקודש¹⁷.
האומר סליחות ביחיד, לא יאמר י"ג מידות¹⁸, גם לא בניגון ובטעמים¹⁹.

יום שני,

כ"ג באלול, ב' דסליחות

מהיום ואילך עד ערב ראש השנה ועד בכלל - אמירת הסליחות "באשמורת הבוקר"²⁰. ידוע מנהגנו לברך ברכות השחר בבית²¹, ועל-כ"ל פנים יש לברך, ולפחות את ברכות התורה, קודם הסליחות²².

מכיוון שלמעשה הש"ץ מתעטף בטלית לאחר שהאיר היום, יברך עליה אם מתפלל בה מיד לאחר מכן²³.

הוראת נשיאנו הקדושים ומנהג משנים רבות, אשר היורד לפני התיבה, ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחילה על כל התפילות, ובפרט על כל הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המילות כפשוטו, וכמובן מאליו לדעת דיני התפילה בכלל,

עמ' כט.

17 'אוצר מנהגי חב"ד' שם (ספר הניגונים ח"ג, ניגון רמז).

18 שו"ע הבי"ט ס' תקס"ה ס"ה.

19 'היכל מנחם' ח"ג עמ' רסה (למרות האמור בעניין זה בשו"ע שם. ראה כף החיים ס' קלא ס"ק ג. גם בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד ס' כב מסיק שלא לומר גם בניגון ובטעמים, וכן נהג בפועל - דרכי חיים ושלום' אות קצ).

20 לעניין אמירת 'מחי ומסי', 'מרגן דבשמיא' ביחיד, בלוח כולל חב"ד הביא שידלגם, כיוון שיחיד מנוע מלהתפלל בלשון ארמי כמבואר בשו"ע רבינו ס' קא ס"ה. אך יש מקום להוכיח אחרת מלשון אדה"ז בסידורו, שהסתייג רק מאמירת 'קום פורקן' השני ביחיד, ראה 'התקשרות' גיליון ס עמ' 20. הערות ה' ואנ"ש, צפת, גיליון ל עמ' 39.

21 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה. (למעשה, במניין של הרבי אמרו סליחות בשעה 07:00).

22 'אג"ק ח"ט עמ' שצ, וראה ספר השיחות תש"ד עמ' 20.

23 לוח כולל חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז ס' מו ס"ח.

24 למרות מש"כ במטה אפרים שם סעיף ט"ו לברך תמיד, הרי לדעת אדה"ז הנ"ל הערה 12, אין לברך על עטיפה זו כלל, אא"כ היא מיועדת גם לתפילה שאח"כ.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תבוא¹

כ"א באלול – שבת סליחות

שחרית: מנהג הקוראים בתורה להגביה את קולם בפסוק 'השקפה' שבסיום שני². לעליית 'שישי' עולה הבעל-קורא, ומעצמו – בלי קריאה בשמו – ומברך לפניו ולאחריה³. לאחר מכן מברכים אותו בשמו, כרגיל⁴. מנהג הקוראים להנמיך את קולם (אך באופן שהציבור ישמע) בקריאת התוכחה, וחוזרים ומגביהים קולם ב"אלה דברי הברית" שבסיום 'שישי'⁵.

(1) הרבי כתב: "כך נקראת בכל החומשים שראיתי (ולא כי תבוא), ועד לדרושי רבותינו נשיאינו דפרשה זו בהתחלתם" (לקוטי שיחות, כרך יט, עמ' 611 בהערה למכתב כללי, ושם עמ' 244 בהערה 8: "כ"ה בטא"ח סו"ס תנח. וברמב"ם 'סדר תפילות' – 'והיה כי תבוא' ואכ"מ". כ"ז מופיע גם להלן כרך כד עמ' 641. וזאת למודעי, שלא ניתן לומר שהכוונה כאן ברמב"ם היא (רק) להתחלת הפרשה ולא לשמה, כי זאת כבר כתב הרבי כהסבר על השינוי בשמות הפרשיות המופיעות בהל' תפילה ר"פ יג, מול 'סדר תפילות' שבו כן מציין הרמב"ם את שם הפרשה – ראה בלקוטי שיחות כרך ה' עמ' 57 בשוה"ג הראשון להערה 1).

(2) לוח כולל-חב"ד.

(3) היום-יום ח"י אלול. ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. וראה שערי-אפרים שער ז סעיף כג, 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי, עמ' יט, וש"נ.

(4) לפי המורגל בהרבה ממנייני אנ"ש לברך כל עולה לתורה ב'מי שברך' (הרבי כתב על זה: "כי כמדומני בליובאוויטש לא נהגו כן" – אנ"ק כרך ב עמ' שכו, ומכך משמע, ששלילת האמירה היתה לא רק כדי שלא לבטל מזמנו של הרבי. וראה בזה בהתקשרות גיליון תק"ב, ב'לוח השבוע' הערה 2). אגב, בהמשך הדברים שם כתב הרבי: "נוסח... היותר מדויק שראיתי, הוא בסידור תורה-אור", וגם שם, לפחות בדפוס שלפניי, ברקולין תשמ"ז, יש לתקן 'בעבור שעלה לתורה לכבוד...', בכמהזוהר-השלם.

(5) כנה"ג בהגהת ב"י ס' תנח, הובא במ"א ס"ק ח, לענין משנה: תורה במיוחד. פ"ח שם ס"ק ז. אם כי בשער-הכוונות ובפע"ח הובא שהאר"י עלה וקרא את התוכחה בפיו ובקול רם כמנהג חכמי ספרד (ואולי ס"ל לרבותינו שהנהגה זו שלו אינה הוראה לרבים ולדורות, וע"ד לשון אדמו"ר האמצעי 'כשאבא קורא, אין נשמעות

אחרי התפילה – התוועדות בבית-הכנסת, כפי שנהגו חסידים להתוועד בכל שבת-קודש ערב-סליחות⁶, ואף במוצאי-שבת-קודש – כהכנה לאמירת הסליחות. מנחה. פרקי-אבות – פרקים ג"ד. אומרים 'כל ישראל' לפני פרק א' ורבי חנניה' אחרי פרק ב'⁷.

יום ראשון

כ"ב באלול, א' דסליחות

מוצאי שבת-קודש

ימי הסליחות המעוררים לתשובה, הם מהזמנים הידועים שבהם היו מנגנים את ניגונו של אדמו"ר הזקן, בעל 'ארבע הבבות'⁸.

סליחות⁹ הראשונות, מתחילים אחר ובסמוך לחצות הלילה¹⁰.

יש לפרסם בכל בתי הכנסת (ולא רק לחסידים), שכדאי לקשר את אמירת הסליחות (=תפילה) – בכל אחד מימי הסליחות – עם תורה וצדקה: לפני אמירתן, ללמוד (הפעם – קודם חצות) את מאמר

קללות", היום-יום, יז אלול). וראה שו"ת מנחת-אלעזר ח"א ס' סו ד"ה ובפרט – ס' 'בין פסח לשבועות' פ"ד, סעיפים נא"נה, וש"נ.

(6) 'התוועדות': תשי"א ח"ב עמ' 327, תשמ"ב ח"ד עמ' 2253, תשמ"ג ח"ד עמ' 2045 ועוד.

(7) ראה סה"ש תש"נ כרך ד' עמ' 259 הע' 104 ובשולי הגיליון. וראה בזה באריכות בהתקשרות גיליון תקצ"ו הע' 17.

(8) ספר-השיחות תש"א עמ' 86-85 (ספר-הניגונים ח"א, ניגון א).

(9) כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו יצא לסליחות בבגדי הש"ק – 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ' כג, וש"נ (וכן מובא מס' לקטי-יושר).

'א' שצ"ל הסליחות בעמידה, וכן נפוץ בין אנ"ש. ובפרט באמירת 'אשמנו' (מדינא – שו"ע אדה"ז ס' תר"ז ס"ז, ועד"ז לכאורה גם באמירת 'אשמנו מכל עם'; "סלח לנו" שאחרי י"ג מידות, וכיו"ב). וכן י"ג מידות, שמע קולנו.

(10) ספר-המנהגים עמ' 54 (מפני שאומרים 'במוצאי מנוחה'), וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כג. וכדי שתהא לסליחות שייכות לשבת, יש לעשות זאת מייד אחר חצות (שיחה דלהלן הע' 15, וראה בקטע הבא בפנים).

מסירות נפש כדי "לשכן שמו שם"

המצוות שקיימו ישראל במדבר, וכך המצוות שמקיימים בגלות, הן בבחינת 'ציונים' והכנה לקיום העיקרי שיהיה בזמן הכניסה לארץ, לעתיד לבוא • את תורות הבעש"ט שנאמרו בגן-עדן שמעו כל החסידים עד סוף כל הדורות, והעצה להיזכר בהן כראוי היא עבודת התשובה • מדוע צריך לדרוש מנשמות שלמעלה ושלמטה מסירות נפש כדי "לשכן שמו שם"? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בהתחלת פרשת השבוע נאמר¹ "והי' כי תבוא אל הארץ גו' וירשתה וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו'", "מגיד שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה². והיינו, שציווי זה נאמר אמנם בהיותם במדבר, אבל קיומו הוא רק לאחר הכניסה לארץ.

ובאמת, כן הוא גם בכל המצוות, ולא רק במצוות התלויות בארץ, אלא גם במצוות שאין תלויות בארץ – שעיקר קיומם הוא בכניסה לארץ דווקא, כמו שכתוב³ "וזאת המצוה... אשר צוה ה' אל ללמד אתכם לעשות בארץ".

כלומר: התורה עצמה ניתנה אמנם במדבר, ודווקא במדבר, להורות שהתורה היא הפקר לכל⁴, והיינו, שאין זה כמו דבר שהוא בבעלותו של פלוני והרוצה להשתמש בו צריך לבקש רשות מבעליו, אלא התורה שייכת לכל בני-ישראל, ובכוחו של כל אחד ואחד לקיים התורה

והמצוות; אבל עיקר קיומה הוא בכניסה לארץ דווקא.

וראיה לדבר – ממצות מילה וקרבת פסח: בנוגע למצות מילה – הרי בהיותם במדבר לא מלו בני-ישראל את בניהם, כמו שכתוב⁵ "כל העם הילודים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו" (מלבד שבט לוי שמלו את בניהם גם בהיותם במדבר⁶). ואף שהטעם שלא מלו הוא "משום דלא נשיב להו רוח צפונית... דלא נבדור ענני הכבוד"⁷, והיינו, שהיה סכנה למול במדבר – מכל מקום, הא גופא שלא היו יכולים למול, מהוה הוכחה שאז לא היתה המצוה בתקפה כל כך.

ועל דרך זה בנוגע למצוות קרבן פסח – שמלבד הפסח שהקריבו בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, שאז נתחדש הציווי של פסח שני, לא הקריבו קרבן פסח במשך כל השנים

(5) יהושע ה, ה.

(6) ספרי זוטא – הובא ביל"ש ברכה רמז תקנה. ספרי בהעלותך ט, ה. פרש"י ברכה לג, ט. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג ה"ב.

(7) יבמות עב, רע"א.

(1) כו, א-ב.

(2) פרש"י עה"פ.

(3) ואתחנן ו, א. וראה רמב"ן שם לעיל ה, כח. ד, ה. בהקדמתו לספר דברים, אחרי יח, כה.

(4) ראה יל"ש יתרו רמז ערה.

וכך בחודש אדר, מכיון שנגאלו בני ישראל בימי מרדכי ואסתר ממוות לחיים, לכן אמרו חז"ל להשגיח בצרכי רבים בחודש זה שנעשה בו נס לישראל. ומכיון שכן, הרי בחודש ניסן שבו נגאלו אבותינו ממצרים ויצאו מעבדות לחירות, ראוי לעיין בצרכי ציבור כל משך זמן ההוא, ולכן נותנים לעניים כל צרכי הפסח.

ח) במצרים נצטוו "וישאלו איש מעת רעהו ואשה מעת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (שמות יא, יב), יש מפרשים "רעהו" ו"רעותה" שגם ישראל בינם לבין עצמם יעשו כן ומהם ילמדו המצרים. ולכן מדי שנה "נוכרים ונעשים" כו' – (בספר אמרי ר' שפטי').

ואמנם כל ביאורים אלה הם נאים וחשובים כו' לטעם שתיקנו קמחא דפסחא בניסן, אך אינם מתרצים את המצב בפועל בחגי תשרי ומדוע לא תיקנו אז מגביה! – ועל כך בע"ה ברשימה הבאה.

בראשית), ביומי דפיסחא צריך ליתן ביתר שאת להורות לעם ולהזהירם שירבו בצדקה בחג זה כפי יכולתם (מצת חסר וא"ו).

ו) בספר ישמח ישראל (שבת הגדול אות ד'; ומעין זה ב"סוד יוסף פרק פ"ו) על פי מאמר חז"ל (ר"ה טזא, "בפסח נידונים על התבואה", ממילא אנו צריכים לעורר עלינו מדת הרחמים והשפעה לפרנסה שהיא היא התבואה, לכן מחלקים חיטים לעניים בלא לדקדק, כדי שמדה כנגד מדה ולא ידקדק ה' ממנו וישפיע לנו.

ז) בשו"ת בנין שלמה למהר"ש כהן מווילנא (סימן נח) ביאר מה שאיתא במסכת שקלים, שבחודש אדר יש לעיין בצרכי רבים יותר משאר ימות השנה – על פי מה שאמרו חז"ל (שבת דף לג, ב) שכל אדם שנעשה לו נס צריך לפקח ולתקן דרכי רבים, והראיה מיעקב אבינו ע"ה שהואיל ונתרפא מצלעתו לפיכך "ויחן את פני העיר".

עניין קיום המצוות, כי אם בבחינת "ציונים", כמו שכתוב¹⁶ "הציבי לך ציונים", שלא יהיו חדשים עליכם לעתיד לבוא", ואילו עיקר עניין קיום המצוות בשלימות יהיה לעתיד לבוא, כמבואר בדרושי חסידות¹⁷ בפירוש מה שכתוב "ושם נעשה לפניך . . . כמצות רצונך". אמנם, אף-על-פי שהמצוות שבזמן הגלות

שהיו במדבר⁸. והיינו, שאף-על-פי שקרבן פסח הוא קרבן יחיד [אלא לפי שמקריבים אותו כל ישראל, "אתי בכנופיה"⁹, נקרא קרבן ציבור, אף שעיקרו קרבן יחיד¹⁰], ויכולים להקריבו אפילו בבמה¹¹, ועל אחת כמה וכמה בהיותם במדבר שהיה המשכן עמם היו יכולים להקריבו במשכן, מכל מקום, לא הקריבו קרבן פסח עד שנכנסו

במעמד אמירת התורות על-ידי הבעש"ט בח"י אלול היו נוכחות הנשמות של כל תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם, כל הלומדים תורת החסידות עד סוף כל דורות

לארץ. והרי במצוות אלו, מילה ופסח, יש חומר לגבי כל שאר מצוות עשה – שרק בהם יש חיוב כרת¹², אשר, עניין הכרת הוא "שנכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' . . . כמו שכתוב בפרשת אמור¹³ ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה', מלפני דייקא" (כפי שמבאר אדמו"ר הזקן¹⁴), והיינו, שמצוות אלו הם עניינים כלליים (ולא כשאר המצוות שהם עניינים פרטיים) שמקשרים את בני-ישראל עם עצמותו יתברך, ואף-על-פי-כן, גם מצוות אלו לא קיימום בני-ישראל עד שנכנסו לארץ.

ב. והנה, כשם שבמדבר, קודם הכניסה לארץ, לא היה עיקר עניין קיום המצוות – כן הוא גם בנוגע לזמן הגלות (שגלו מארץ-ישראל) – כידוע¹⁵ שקיום המצוות בזמן הגלות אינו עיקר

8) ספרי הנ"ל – הובא בפרש"י בהעלותך ט, א. תוס' בימות שם.
9) יומא נא, א. פרש"י פסחים טו, סע"ב.
10) ראה לקו"ש ח"ח ע' 104 ואילך. וש"נ.
11) ראה הגסמן באנציק' תלמודית ערך במה (ע' שמא ואילך).
12) משנה כריתות בתחילתה.
13) כב, ג.
14) תניא אגה"ת פ"ה.
15) ראה רמב"ן אחרי הנ"ל – ע"פ ספרי ופרש"י עקב יא, יח.

16) ירמי' לא, כ.
17) ראה תו"ח ר"פ יוחי. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. ועוד.
18) פיהמ"ש חולין ספ"ז.
19) ראה לקו"ש ח"ח ע' 49 הערה 6, שכן מוכרח בכוונת הרמב"ם שם.

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והזכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חישי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

(ב) מעות פורים - מתנות לאביונים. ג) מעות חייטים - על כן אי אפשר לגזור דבר נוסף! אמנם מובן גודל הדוחק בהסבר - ביחס לחגי תשרי!

לכאורה ניתן להציע עוד הסבר פשוט מדוע לא תיקנו מגבית לחגי תשרי:

דהנה איתא בילקוט שמעוני (פרשת אמור) בטעם גודל שמחת חג הסוכות לגבי שאר הרגלים - שהרי בסוכות נאמר ג' פעמים שמחה, ואילו בשבועות נאמר רק פעם אחת שמחה ובפסח לא נזכר השמחה כלל - כי פסח הוא חודש האביב שעדיין אין התבואה נגמרת כלל ולפיכך אין כאן שום שמחה; בשבועות, חג הקציר, יש כבר שמחה על התבואה שנגמרה ונקצרה; ואילו שלימות השמחה היא רק בחג הסוכות, חג האסיף, באספך את מעשיך מן השדה (משפטים כג, טז).

והחתם סופר (בדרשותיו) כתב, שהשמחה או העדרה תלויים בנתינת מתנות לעניים: בפסח שעדיין לא ניתן כלום לעניים אין כלל שמחה; בחג השבועות שכבר החלו לתת לעניים, אפשרית היא קצת שמחה, ואילו בחג הסוכות שכבר הושלמו כל מתנות העניים, אזי שפיר יכולים כבר כולם להיות בשמחה.

לפי זה מובן מאד מדוע לחג הפסח נזקקו לתקן מגבית מיוחדת של "קימחא דפסחא" (ולא בשאר חגים), שכן לולי זאת לא יוכלו העניים כמעט לקיים עצמן, שהרי לא קיבלו עדיין מאומה, מה שאין כן בחודש תשרי שכבר קיבלו מתנות עניים ויכולו לקיים עצמן.

[מאידך, ייתכן שזמן תקנת קימחא דפסחא היתה מאוחרת יותר כשבני ישראל כבר לא היו על אדמתם, ובנוסף, בתקופה מאוחרת יותר שוב לא נשענה פרנסת בני ישראל רק על עבודת האדמה].

"לסוכות נחוץ יותר מלפסח"

הערה זו מתייחסת לביאורי האחרונים (כמה מהם נאספו ב'מועדים לשמחה', אוצר הפוסקים, יחת"ו תשס"ד עמ' מט-נא). שהסבירו מדוע הותקנה מגבית דווקא לפסח:

(א) שער הציון למשנה ברורה תכט ס"א ס"ק יו"ד:

ואפשר דמשום זה תקנו קדמונינו בפסח יותר משארי רגלים שהוא זמן חירות ויושבין מסובין וכל אחד הוא וביתו רוב שמחה אין זה כבוד לה' שהעניים יהיו אז רעבים וצמאים ועל-כן נותנין לו קמח של כל ימי הפסח שיוכל גם הוא לספר יציאת מצרים בשמחה.

(ב) עוד שם:

ועוד טעם פשוט דחמץ אינו רשאי לאכול ומצה אינו מצוי כל-כך להשיג לקנות, ואם לא יכינו לו על כל ימי הפסח - אפשר שישאר רעב או יוכל לבוא לידי קלקול ("ומצאתי זה הטעם ב'מטה יהודה"). (ויש להוסיף בזה על פי המבואר בפוסקים שהתקנה מעיקרה היתה לצורך קמח מהודר כמבואר בפרי מגדים ומשנה ברורה (סתנ"ג סקמ"א) שראוי להעמיד שומר ירא-שמים ובקי בהלכות כדי שלא יבוא לידי חשש חימוץ. וממילא דאגו לעניים שאין בידיהם להעמיד שומר וכו' כדי שיהיה גם לו קמח מריחים מהודרות וכו').

ג) הגהות חכמת שלמה (תכט ס"א בהגה"ה): "כיון דנתקן לומר ב'הא לחמא עניא' כל דכפין ייתי ויכול" והרי באמת אם יבוא עני ולא יתנו לו הוי כדובר שקרים לפניו יתברך, לכן נתקן ליתן לעניים מעות חטים". (וראה גם ירושלמי מעשר שני ספ"ה: כעס הוא לפני המקום מי שהוא אומר עשיתי ולא עשה).

ד) לגבי הוצאות חג הפסח מצינו הדגשה מפורשת (פסחים צט, ב) "ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין כו", ומכיון שד' כוסות צריך לשתותן על הסדר דווקא לכן בהכרח לדאוג גם לשאר צרכי הסדר ומשום כך תיקנו "קמחא דפסחא" כו'.

צדקה תציל את... המצות!

ה) בספר ליקוטי מהר"ן (ח"א ר"א) דכתיב "צדקה תציל ממות" והוא ראשי-תיבות 'מצת' כי הצדקה קודם החג תציל את האדם מאיסור חמץ בפסח שהוא סטרא דמותא, ועל ידי זה זוכים לקדושת אכילת מצה בשלימות.

ולפי זה תירצו את העובדה (עליה העיר בספר קדושת לוי) שהשם יתברך קורא לחג החירות 'חג המצות' - כי אף שבכל המועדים יש להרבות בצדקה לעניים (כמו שכתוב בזוהר הקדוש פרשת

יותר גם מקיום המצוות בארץ-ישראל בזמן הבית, כמובן מזה שבית-המקדש לעתיד יהיה נעלה יותר, כמו שכתוב²⁰ "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שבנינו היה בידי אדם, ולכן שלטו בו ידי זרים, מה שאין כן הבניין לעתיד שיהיה בניא דקוב"ה²¹.

ומזה מובן גודל מעלת קיום התורה ומצות בזמן הגלות - שאין זה עניין של יגיעה ("אֶמְאָטְעֶרְנִישׁ") ועונש ח"ו, אלא הכנה לשלימות קיום המצוות לעתיד לבוא.

וכל זה - מלבד גודל שכר העבודה עצמה, במכל שכן וקל וחומר משכרו של נבוכדנאצר, שבשביל שהלך ג' פסיעות לכבודו של הקב"ה פסקו מלוכה לו ולבנו ולבנו בנו²², ועל אחת כמה וכמה בנוגע לשכרו של כל אחד ואחד מישראל²³.

* * *

ג. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם בהתוועדות של שמחת תורה²⁴ אודות מה שאירע בח"י אלול שנת תרנ"ב שחל ביום השבת-קודש .] - שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע עסק אז בעניין מסוים ואמר, שכיון שהקב"ה לא נשאר בעל-חוב, הנה בגלל ההתעסקות בעניין הנ"ל, שילם לו אביו, אדמו"ר מהר"ש, בשבת ח"י אלול, באמרו אליו: בוא נלך לשמוע תורה מהבעש"ט [מאורע זה אירע תשע שנים לאחר הסתלקות אדמו"ר מהר"ש בשנת תרמ"ג, וריבוי שנים לאחר ה'הסתלקות הבעש"ט], ולקחו עמו להיכל הבעש"ט, ושמע מהבעש"ט באותו ש"ק שבעה תורות.

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בפרטיות אודות זמני אמירת שבעת התורות, מי היו המסובים

20) חגי ב, ט.

21) ראה זורח ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

22) סנהדרין צו, א.

23) ראה תו"א מקץ לא, ג.

24) שיחת ליל שמע"צ תרצ"ו (סה"ש תרצ"ז ע' 189 ואילך).

וראה גם כש"ט (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סתי"ט ואילך.

וש"נ. וראה גם שיחת ח"י אלול דאשתקד ס"כ ואילך

(תורת מנחם - התוועדות ח"ו ס"ע 170 ואילך).

בעת אמירת שבעת התורות, וכללות ציור הדברים ("ווי ס'האָט אויסגעקוקט"), וגם חזר על שבעת התורות - לא לשונם, אלא תוכנם.

ד. תורת הבעש"ט הראשונה - היתה אחר קבלת שבת - על פסוק¹ והיה כי תבוא אל הארץ גו', ופירוש ארץ לשון מרוצה, כי בתיבת ארץ יש ב' פירושים, כדאיתא במדרש²⁵ למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, וארץ לשון מרוצה²⁶,

והיה כי תבוא אל הארץ - אַז דו וועסט צוקומען צו דעם רצון ומרוצה - אשר ה"א נותן לך נחלה וירשתה - וואָס דאָס איז אַ מתנה מלמעלה בירושה²⁷ בכל אחד מישראל, דאָרף זיין די עבודה אין דעם - וישבת בה - דאָס זאָל זיין בהתיישבות - ולקחת גו' ושמת בטנא - מלביש זיין די אורות אין כלים - והלכת אל המקום - הוא עניין השגחה פרטית - אשר

יבחר ה' אלקיך - אַז אַ איד גייט אין אַן אָרט, איז דאָס ניט וואָס ער גייט נאָר מי פירט עם, די השגחה העליונה. איז אַז ער קומט אין אַן אָרט איז די כוונה - לשכן שמו שם - לפרסם אלקות בעולם [=כאשר תבוא אל הרצון והמרוצה . . שזהו מתנה מלמעלה בירושה . . צריכה להיות העבודה בזה . . שיהיה בהתיישבות . . להלביש את האורות בכלים . . כאשר יהודי הולך למקום, אין זה שהוא הולך אלא מוליכים אותו . . וכשמגיע למקום הכוונה היא לשכן שמו שם...].

התורה השנייה היתה אחר תפלת ערבית. אמר עוד הפעם התורה הקודמת והוסיף: והיה כי תבוא - בכדי אויף צוקומען צו דעם רצון וואָס איז במתנה באַ יעדערן, הוא על-ידי - לשכן שמו שם - מוסר נפש זיין זיך לפרסם אלקותו בעולם [=בכדי להגיע לרצון שנמצא במתנה אצל כל

25) ב"ר פ"ה, ח.

26) ראה תו"א בראשית ד"ה כי כאשר (א, סע"ג ואילך).

סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשיב. אוה"ת בראשית ח"ג תפא,

ב ואילך. ח"ו תתמ"ג, א ואילך. וראה גם סה"מ עטר"ת

ע' תקכג. ועוד.

27) ראה ב"ב (קכט, ב. קלג, א) בענין מתנה במי שראוי

לירשו. ונת' באוה"ת בראשית ח"א טז, ב ואילך.

ר"ה [ולהעיר על דרך הצחות ממאמר רז"ל (מגילה ד, ב) "היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה", שהדמיון ביניהם גם בעניין זה, כי בפורים "עיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה" (מגילה שם), וכך גם בראש השנה אחר שתקעו בשופר, הלכו להיטיב עם העניים] – נהג כך ה'פרי חדש' כבר מערב יום טוב.

ולפי המבואר בשיחה על אשר אירע בימי עזרא, שהיה זה ביום ראש השנה עצמו שנתבקשו לשלוח "מנות לאין נכון לו", מתאימים אם כן יותר דברי 'סדרה'היום'. אלא שה'פרי חדש' העדיף לנהוג כן כבר מערב ר"ה, לכאורה הוא כדי שיהיה לבם של הנזקקים סמוך ובטוח שכל מחסורם בידיהם. וראה גם באלף המגן (למטה אפרים) סימן תקפא ס"ק קכ (לאחרי שהובאו שם דברי הפר"ח) כתב: "ונוהגין בהרבה תפוצות ישראל שבכל ערב יו"ט שולחין לעניים המכובדים לביתם כל הצטרכות על יו"ט ואשרי חלקם".

וכן מצינו לדוגמא בספר "תולדות ומדות" ("בו יבוא תולדות ה' המחבר ס' יקר הערך והליכותיו בקדש... נאום הכו"ח ביום ז"ך אדר א' שנת תרנ"ן לשוני צדקתך לפ"ק פה אי ג'רבה (תונים).. ותשלם מלאכת הקודש... ג'רבה שנת רצ"ת") עמ' יב מערכת הצד"י:

"א) צדקה. בעל צדקה היה בסתר ובגלוי, בסתר לעשות בכל ערב סוכות וערב פסח וערב שבועות סכומים הגונים לכמה תלמידי-חכמים צנועים ויראי ה', עכ"ל.

אבל מובן שזוהי הנהגת א. יחיד ב. בסתר. והמדובר בשיחה הוא על דבר הנהגת א. רבים ב. בגלוי, כדוגמת הנתינה למעות חטים, כנ"ל [וכמו שנזכר בשיחה בהערה 22].

"ולא רצו לגזור על הציבור"

לדברי הרבי (בהע' 31 בשיחה) שמפני צוק העיתים לא תיקנו מגבית לראש השנה וחג סוכות – יש להעיר מירושלמי שקלים פ"ב ה"ב שאין מטריחין על הציבור יותר מג' פעמים בשנה. בכוננת דברי הירושלמי יש הסבורים שמכיון שכבר נתקנו א) "מעוה חנוכה" (ראה פרי מגדים ס"ס עתר וראה שולחן מנחם כרך ג' עמ' רסב"ג).

מנחם ציון כרך ב' עמ' 361].

לקבוע הלכה לעניים?

לגוף הרעיון – מצינו הסבר דומה (שקשור בדין שהזכירו היעב"ץ) בשם הרה"צ רבי שלום מבעלזא זצוק"ל, המתאים לביאורו של הרבי: הטור בסימן רמב כותב:

"וכמה פעמים נשאתי ונתתי לפני אדוני אבי ז"ל [=הרא"ש], כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים [=היינו: ללוות מהם לפרנסתו בלא משכון, כי לא היו לו משכונות, דאם היה לו משכון לא היה ספק דפשיטא דחייב ללוות על משכון לקיים מצוות עונג שבת.. אבל רבנו, אף על פי שלא היה לו משכון היו מלווים לו בלא משכון". ב"ח], אם אני בכלל 'עשה שבתך חול' [=ואל תצטרך לבריות] אם לא, ולא השיבני דבר ברור".

ומובא על כך בשם הרה"צ מהר"ש מבעלזא ('חסידות מתורת בעלזא' חלק א' עמ' עד) דלכאורה צריך ביאור מדוע לא השיב הרא"ש – שהתמחה בפתרון שאלות חמורות יותר – דבר ברור על שאלה זו? אתמהא!

אך הביאור פשוט: הרא"ש ידע שאם ישיב לו שיעשה שבתו חול ואל יצטרך לבריות, יכניס פסק דין זה לשולחן ערוך, ולכן לא פסק לו דבר ברור כדי שלא ייקבע בשולחן ערוך – שיתכן מציאות שאם יהודי אין לו כו', משום שכל ישראל ראויים שיהיה להם צרכי שבת בהרחבה כראוי לבני מלכים!

צדקה מראש עבור החג

ב'סדר היום' – לר' משה ב"ר יהודה אבן מכיר [חי בתקופת הבית יוסף] – סדר ראש השנה כתב: "ויסדר שולחנו ויאכל וישלח מתנות לעניים ולאבינונים כדכתיב אכלו משמנים וכו' ושולחו מתנות לאין נכון לו".

ולכאורה מכאן מקורו של ה'פרי חדש' המצוטט על ידי הרבי (בהערה 22 בשיחה; שולחן מנחם עמ' עח הע' 20), כפי שכתב "ונוהג אני לשלוח מנות לעניים ערב ראש השנה כו".

אלא שבעוד 'סדרה'היום' כותב לנהוג כן ביום

כו' מלמדין אותו כל התורה כולה כו' כיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כו".

והעצה לזה – עבודת התשובה שבחודש אלול, כי, עבודת התשובה ענינה השבת הנפש לשרשה ומקורה³¹, שעל-ידי זה מתבטלים העניינים המעלימים ומסתירים על האמת, ועל דרך פסק דין הרמב"ם³² בעניין "כופין

אומר הבעש"ט שיש לקיים את הציוויו "והלכת אל המקום" מתוך מסירת נפש, היינו, שלא להתחשב עם השכל, אלא לילך במסירות נפש

אותו עד שיאמר רוצה אני", שרצונו האמיתי של כל אחד ואחד מישראל הוא "להיות מישראל... לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני... (הרי זה) לרצונו, כיון שמתגלה רצונו האמיתי –

ואז יכולים "לשמוע" מחדש התורות שאמר (ואומר) מורנו הבעש"ט. [כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון הבעש"ט ג'] תנועות, דהבעש"ט המגיד ואדמו"ר הזקן], ואחר כך המשיך:]

א. ויש לבאר תוכן התורה "והלכת אל המקום גו' לשכן שמו שם", על-ידי עניין המסירות נפש: כשם שבנוגע לכללות עניין ירידת הנשמה בגוף נאמר "על כרחך אתה חי"³³, כיון שהנשמה אינה רוצה לירד למטה להתלבש בגוף, כדי שלא תצטרך להיות במעמד ומצב ד"המתאבק עם מנוול כו"³⁴ [ובפרט על פי מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁵ שקודם הירידה וההתלבשות בגוף

31) ראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

32) הל' גירושין ספ"ב.

33) אבות ספ"ד.

34) תניא ספכ"ח.

35) לקו"ד ח"א קעג, סע"א ואילך.

אחד, הוא על-ידי... למסור נפשו בעצמו לפרסם אלקותו...].

ה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אז, ששאר התורות אמר הבעש"ט במעמד יחידי סגולה ונשיאי ישראל, אבל שתי התורות הראשונות נאמרו "בהקהל", ופירש הכוונה – במעמד תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם.

והנה, בפירוש "תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם" נכללים כל אלה שלומדים תורת הבעש"ט עד סוף כל הדורות, והיינו, שכל אלו שלמדו תורתו, לומדים תורתו וילמדו תורתו מכאן ולהבא – שמעו שתי התורות הנ"ל.

כשם שבמתן-תורה במעמד הר סיני היו נוכחים כל בני-ישראל, "את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה"²⁸, כל נשמות בני-ישראל עד סוף כל הדורות (כדאיתא בפרקי דר' אליעזר²⁹), כך גם במעמד אמירת התורות על-ידי הבעש"ט בח"י אלול היו נוכחים הנשמות של כל תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם, כל הלומדים תורת החסידות, וכל אלה שילמדו תורת החסידות עד סוף כל הדורות, "את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה", שכולם היו נוכחים במעמד אמירת שתי תורות הנ"ל.

ו. אמנם, אף שכל החסידים עד סוף כל הדורות שמעו תורות אלו, מכל מקום, כיון שישנם עניינים המעלימים ומסתירים כו', לכן לא זוכרים את מעמד שמיעת התורות מהבעש"ט. ועל דרך מאמר רז"ל³⁰ "הולד כו' במעי אמו

28) נצבים כט, יד.

29) פרק מא.

30) נדה ל, ב.

גאון בחסד (ב)

מדוע לא ענה הרא"ש לשאלת בנו בעל ה'טור'? • כיצד מתאימים דברי ה'סדר היום' לביאור הרבי • ביאורי הרבי וביאורים נוספים רבים להדגשת הצדקה בקביעת מנהג 'קמחא דפסחא' בחג זה דווקא * על חובת העני שלא להצטרך לבריות בראש השנה, ואילו חובת הציבור לדאוג לצרכיו בהרחבה! • ומדוע מצות 'ושמחת בחגיך' בתורה תלויה בשמחת העניים? • רשימה שנייה בנושא, מסדרת 'סודתו בהררי קודש'

'כל דצריך' בפסח דווקא

מכל הביאורים לא תצמח תועלת לנצרך... כך סיכם הרבי בשבת תשובה תשל"ח (שיחות קודש תשל"ח כרך א' עמ' 21) – לאחר שהזכיר שני ביאורים לפשר אמירת "הא לחמא עניא כו" כפסח דווקא ולא בסוכות [זאת בנוסף לשני ההסברים שהובאו בשיחה המוגהת].
תוכן הביאורים הוא:

- א. מכיון שהגאולה היא בחודש ניסן (כדעת ר' יהושע במסכת ראש השנה יא, א) וכן פסק המדרש בשמות רבה פרשה טו פיסקא יא), והגאולה באה בזכות צדקה (בבא בתרא יא, א), לכן בחג הפסח מדגישים במיוחד את עניין הצדקה.
- ב. מכיון שבחודש תשרי עוסקים בלאר הכי בצדקה כדי לזכות בתשובה, עליה נאמר (דניאל ד, כד) "וחטאך בצדקה פרוק", מה שאין כן בפסח שאז יש צורך לעורר במיוחד על עניין הצדקה.

חידוש הרבי על היעב"ץ

לגוף תירוץ של הרבי – שמכיון שבראש השנה עושים פעולות כ'סימן' [הגורם] לטובה, לא רצו לתקן מנהג שיש בו 'סימן' של היפך סימן טוב –

הנה מצינו לכאורה, דברים דומים בשם רבי יעקב עמדין.
בספר 'אלף המגן' למטה אפרים סימן תקפא ס"ק כ: [כ]תב] מהוריעב"ץ... לא חמור יום-טוב זה משבת שאמרו בו עשה שבתך חול [ואל תצטרך לבריות] כו'. קל-יחומר שלא ימציא [=העני] את עצמו להצטרך לבריות בשביל כבוד יום-טוב זה, כי יש לחוש לסימנא מילתא בראש-השנה שיגרום רעה לעצמו בראש-השנה ח"ו להתנהג במדה זו כל השנה, אלא יסתפק במועט שהזמין לו השם-יתברך...".

כלומר: הרעיון שבנקודת ההסבר של הרבי – החשש מ'סימן' בלתי רצוי – מצוי גם כאן.
אך בעוד היעב"ץ מיסב את הדברים כלפי הנזקק שלא ידרוש ויבקש כו', הרי הרבי מיישב בכך את השאלה מדוע לא נקבע מנהג מפורסם למגבית יזומה לדאוג לצרכי העניים.

נמצא אם כן שישנו הבדל גם לגבי התוצאה – שכן הרבי סבור שלפועל יש לדאוג לכל צרכי העניים ובהרחבה, ולא שהעני יסתפק במועט כו' [נאמן לשיטתו "שתכלית ומטרת בריאת כסף וזהב בעולם, היא, בשביל בני ישראל שתהיה להם הרחבה בגשמיות, ועד לעשירות!"] (תורת מנחם –

מוליכים את הנשמה דרך פתחי גן עדן וגיהנם, כדי שתדע במה המדובר כו', שמצד זה בודאי אין רצונה של הנשמה לירד ולהתלבש בגוף], וירידתה למטה להתלבש בגוף אינה אלא מצד גזירתו יתברך – כך גם לאחר ירידתה בגוף, יש מקומות שאין הנשמה רוצה לילך לשם.

לשם מה – טוען הוא – צריך אני לילך למקום ההוא, בה בשעה שלא תהיה תועלת מזה לא לי ולא לעולם, וגם לא להקב"ה ופמליא של מעלה. – בשלמא על תועלת גשמית מוכן הנני לוותר, אבל אין בזה תועלת לא בגשמיות ולא ברוחניות, לא בשבילי ולא בשביל העולם, ואם כן מוטב לי להיות "במקום תורה" – כדברי ר' יוסי בן קיסמא: "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה"³⁶. ועל זה אומר הבעש"ט: "והלכת", שצריך לילך במסירת נפש. והיינו, שגם כאשר אינך מבין את הדבר בשל,

– כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בהתוועדות הנ"ל שבאותיות תורת החסידות הרי זה נקרא "חב"ד" – אף-על-פי-כן, צריך אתה ללכת, וטעם הדבר – "אשר יבחר ה' אלקיך" – שכן הוא רצונו של הקב"ה.

א. ויש להוסיף בביאור הצורך וההכרח בעניין המסירות נפש:

תורת הבעש"ט הנ"ל נאמרה בגן עדן, לנשמות בלא גופים, ונשמות גבוהות, כולל ובמיוחד נשיאי החסידות [אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר נ"ע, ומסתמא היה גם אדמו"ר הזקן נוכח במעמד זה], ששמעו התורה מהבעש"ט עצמו, בהיותו במעמד ומצב שלאחרי ההסתלקות, שאז היתוסף אצלו העילוי של "אל עפר תשוב"³⁷ [כידוע³⁸ מאמר הבעש"ט שהיה יכול לעלות בסערה השמימה כאלהו הנביא³⁹, אלא שרצה להגיע לעילוי יותר גדול שנעשה על-ידי "אל עפר תשוב"], ונעשה במעמד ומצב ש"אשתכח ככולהו עלמין יתיר מבחיהו"⁴⁰.

(36) אבות פ"ו מ"ט.

(37) בראשית ג, יט.

(38) סה"ש תורת שלום ע' 46. לקו"ד ח"א צו, ב.

(39) מ"ב ב, א.

(40) זח"ג עא, ב. הובא ונת' בתניא אגה"ק ביאור לסד"ך.

ולכאורה, כאשר הבעש"ט, בהיותו בתכלית העילוי, אומר תורה לנשמות בגן-עדן, שצריך להיות "והלכת אל המקום" – הרי זה צריך להיות הרצון והתשוקה שלהם. ואם כן, למה הוצרך הבעש"ט לדרוש מהם עניין של מסירת נפש?

אך העניין הוא – שכאשר מדובר אודות עניין שקשור עם ירידה, ולא עניין של "גילויים", יש צורך במסירות נפש. והגע עצמך:

אם נשמות בגן עדן ששומעים מהבעש"ט עצמו שצריך להיות "והלכת אל המקום", אין הדבר נקלט בשכלם, וזקוקים למסירת נפש – כיצד יובן הדבר לנשמה שירדה למטה והתלבשה בגוף חומרי, שמצד זה נמצאת היא במעמד ומצב שצריכה תיקון⁴¹, ומהו הפלא שכאשר הנשמה היא למטה בהתלבשות בגוף, אינה מבינה את התועלת שבעניין "והלכת אל המקום".

ועל דרך זה בנוגע לעניין "לשכן שמו שם" – שזוהי הכוונה ב"והלכת אל המקום" – שאין לו ידיעה כלל מהו עניין שמו יתברך, – כי כשם שבנוגע לעניין הדעת מבאר הרמב"ם ש"הוא ודעתו אחד"⁴², ולכן, "כשם שאין כוח באדם להשיג למצוא אמיתת הבורא... כך אין כוח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא"⁴³, כן הוא גם בנוגע לשמו יתברך, שכשם שאין אנו יודעים עצמותו יתברך, כך אין אנו יודעים שמו יתברך, כיון ש"הוא ושמו אחד" – ואם כן, מהו הפלא שאינו מבין כיצד ביכולתו "לשכן שמו שם".

ט. ועל זה אומר הבעש"ט שיש לקיים את הצייוי "והלכת אל המקום" מתוך מסירת נפש, היינו, שלא להתחשב עם השכל, אלא לילך במסירות נפש.

וכיון שכוח המסירות נפש ישנו אצל כל אחד

(41) דמ"ש שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל (תניא פל"ז (מח, ב) – מע"ח שער כ"ו פ"א) – הרי זה בנוגע לנשמה מצד עצמה, משא"כ לאחר ירידתה למטה, שלאח"ז שולחים אותה למטה עוד פעם בשביל ענין של תיקון כו' (וראה גם לעיל ע' 71).

(42) הל' יסודי התורה פ"ב ה"י. הל' תשובה ספ"ה.

(43) הל' תשובה שם.

ביכורים ותביעה

בכוחו של יהודי לבטל את הגלות

השלימות ד"תבוא אל הארץ" (וקיום מצות ביכורים בפשטות) תהיה בגאולה האמיתית והשלימה כפי שהיה "כימי צאתך מארץ מצרים", כמדובר בפרשת ביכורים. כיון שזהו עניין הכי עיקרי שהזמן גרמא – כי על-פי כל הסימנים היתה הגאולה צריכה לבוא כבר לפני זמן רב – מובן שה"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך", ובפרט בחודש אלול כאשר "רשאיין כל מי שרוצה להקביל פניו והוא מקבל את כולם בספר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם" – צריכה להיות בקשה מיוחדת "עד מתי!?!... שתבוא כבר הגאולה בפועל ממש! [.] במילא, על-ידי "וענית ואמרת" של בני-ישראל יש בכוחו לבטל את ההעלם וירידה לפי שעה של הגלות, ולהכניס ולגלות בזה את האל"ף – אלופו של עולם – הגאולה האמיתית והשלימה. ויהי רצון, שעל-ידי ה"וענית ואמרת" של יהודי, שמבקש וצועק להקב"ה: אנא רחם והוצא כבר את בני-ישראל מהגלות, והבא כבר את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו – ויהי רצון מהשם שזה יפעל את פעולתו, ויביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, וכל בני-ישראל הולכים – "תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה גו", "וענית ואמרת" – שיהיה תיכף ומיד ממש.

(משיחת שבת פרשת כיתבוא ה'תנש"א, התוועדויות תנש"א כרך ד' עמ' 287-289, בלתי מוגה)

אילו היתה עבודתו כדבעי היה משיח צדקנו כבר בא!

בעמדנו בשבת-קודש ח"י אלול, יום-הולדת את שני המאורות הגדולים – צריכים לקבל החלטות טובות להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הפעולות הקשורות עם מילוי השליחות של רבותינו נשיאינו – אשר "גילה סודו אל עבדיו הנביאים", ולאחר מכן – "חכם עדיף מנביא", חכמי ונשיאי ישראל, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובפשטות – להוסיף בכל הפעולות דהפצת התורה והיהדות, עד להפצת המעיינות, וכל זה – גם במקום ה"חוצה", תחתון שאין למטה ממנו. [.] ובוודאי שההתעסקות עם הזולת צריכה להיות בסבר פנים יפות, ובפרט – בחודש אלול, כאשר המלך נמצא בשדה, ומקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, כלומר: הקב"ה אמנם יודע שהוא נמצא ב"שדה" ובלבושי שדה, – שהרי למרות שלובש "זיידענע זופיצע", ועושה מה ש"חסיד", "תמים" ו"תמים שבתמימים" צריך לעשות, מכל מקום, לפי ערך המעמד ומצב שדורשים ממנו, נמצא הוא ב"שדה"! וראיה לדבר – שמישיח צדקנו עדיין לא בא, ואילו היתה הנהגתו כדבעי ליה למיעבד, היה זוכה להיות אותו "צדיק אחד" שעל-ידי עבודתו בא משיח צדקנו, כד"איתא בתיקונים שאפילו אם היה צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו היה בא משיח"! בנוגע לאחרים – יכול לעשות חשבונות כו', אבל בנוגע לעצמו, הרי ידע בנפשיה שמישיח הפרטי שבנפשו עדיין לא בא!... ואף-על-פי-כן, יוצא הקב"ה ל"שדה" ומקבל את פניו בסבר פנים יפות, ומראה לו פנים שוחקות, ולכן פשיטא שהנהגתו ביחס אל הזולת צריכה להיות באופן כזה.

(משיחת שבת פרשת כיתבוא, ח"י אלול ה'תשד"מ, התוועדויות תשמ"ד כרך ד, עמודים 2552-2551 – בלתי מוגה)

ונקרא אני באל"ף דל"ת", ורק לעולם הבא יהיה "כולו כאחד"⁴⁹, וכמו כן בבית המקדש, ששם ניתן רשות להזכיר שם המפורש (והיינו, ששמו יתברך נמצא אמנם בכל העולם, אבל התגלותו היא בבית המקדש דווקא).

וזוהי גם שייכות תורת הבעש"ט הנ"ל לעניין הביכורים (שאודותם מדובר בפסוק הנ"ל) – שהרי מצות ביכורים היא בבית המקדש דווקא⁵⁰ (לא בנוב וגבעון, אלא בשילה ובבית עולמים⁵¹), ומזה מובן גם בנוגע למה שכתוב בעניין זה "לשכן שמו שם", שקאי על השם שהיו מזכירים בבית המקדש. ועל זה נאמר "לשכן שמו שם" – ששמו יתברך שהיו מזכירים בבית המקדש, הרי הוא משכן גם שם (במקום שהלך אליו במסירת נפש), וסוף-סוף בא הדבר בגילוי, שגם הוא רואה בעיני בשר איך שנשלמת הכוונה ב"לשכן שמו שם".

ועוד זאת, שעניין "לשכן שמו שם" נמשך ופועל גם בעניינים גשמיים, וכמו בביכורים שהם "מראשית כל פרי האדמה"¹, פירות מובחרים שבאים מהשדות והכרמים המובחרים⁵², והיינו, שהמשכת שמו יתברך באה בגילוי באופן שרואים את כל הטוב גם בעיני בשר.

וכל זה נעשה על-ידי המסירות נפש ב"הלכת אל המקום אשר יבחר ה'", שעל-ידי זה נעשה "הוי' אלקיך", היינו, ש"הוי' שלמעלה מהשתלשלות, נעשה "אלקיך", כוחך וחיותך⁵³, בפועל ובגילוי.

(מהתוועדות ש"ק פרשת תבוא, ח"י אלול ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ט עמ' 167-158 – בלתי מוגה)

(49) פסחים נ, א. וש"נ.
(50) ראה ביכורים פ"ב מ"ג. שקלים פ"ח מ"ח.
(51) ראה רמב"ן עה"פ. הנסמן באנציק' תלמודית ערך ביכורים ע' ש.
(52) ראה ביכורים פ"א מ"ג.
(53) ראה לקו"ת בלק עג, ג. פינחס פ, א. ובכ"מ.

(44) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך. הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח.
(45) אבות פ"ג מ"ו.
(46) יתרו כ, כא.
(47) אר"ת להה"מ עה"פ (נו, רע"ג).
(48) פרש"י עה"פ.